

Kovács I. Gábor

Kérészy Zoltánnak, a m. kir. Erzsébet Tudományegyetem magyar alkotmány- és jogtörténet nyilvános rendes tanárának, az egyházjog és a politika jogosított tanárának életrajzi adattára és életútleírása

Évek óta foglalkozunk a magyarországi polgári korszak (1848–1944) tudáselitjének, s kiváltképpen az ennek magját képező egyetemi tanárságnak a kutatásával. Az adott időszakban összesen 1044 egyetemi tanár működött Magyarország egyetemén. Rájuk vonatkozóan meglehetősen sok adatot gyűjtöttünk össze. Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen szociokulturális, etnokulturális alakzatokból, felekezeti-művelődési tömbökből kerültek a tudáselit csúcsára. Ezért sok adatot gyűjtöttünk a felmenőkről, felekezeti hovatartozásukról, iskolázásukról, foglalkozásukról. Most az Északkelet-Magyarországon született református vallású egyetemi tanárokkal foglalkozunk, akiknek az ősei kivétel nélkül kismesek voltak, nagy arányban tanultak a Sárospataki Református Kollégiumban, s többnyire református lelkészként vagy tanárként szolgáltak. Közülük egyedül Kérészy Zoltán lett a pozsonyi, majd a pécsi tudományegyetem tanára. Egyébként ennek az egyetemnek az 1944-ig kinevezett 86 tanára közül mindössze kilencen voltak reformátusok. Érdekes az is, hogy Kérészy, akinek az ősei a 18. század elejétől rendre református lelkészek voltak, a jogtudomány terén a legmaradandóbbat azzal alkotta, hogy megírta a *Katolikus Egyházi Jog a Codex Iuris Canonici alapján* című művet. Az ő adattárát, életútját igyekeztünk rekonstruálni az adattárainkban korábban kialakított címszavak sorrendjében.¹

Kérészy Zoltán

jogász, jogtörténész, egyházjogász

(Sárospatak, Zemplén m., 1868. júl. 3. – Feketeerdő, Moson m., 1953. aug. 4. Sírja a feketeerdői temetőben található.)

Nemesség: a címeres levelet és nemességet Rudolf király adományozta 1591. dec. 23-án, kihirdették 1592-ben Abaúj megyében, Göncön

Apja: Kérészy István (ref., Parasznya, Borsod m., 1835. júl. 17. – 1914. aug. 8., Sárospatak), Szikszón, Miskolcon, Sárospatakon és Eperjesen járt gimn.-ba, a hittani akadémiát a sárospataki ref. koll.-ban végezte. A kápláni vizsga után nevelő volt Felsőzsolcán Szathmáry Király Pál családjánál. 1861 őszén Zürichben a bölceleti s német irodalmi előadásokat hallgatta, a télen Párizsban a Sorbonne-on természet- és vegytant tanult. Az 1862. nyári félévben Berlinben bölceleti, történelmi és természettudományi előadásokra járt. 1862. nov.-tól 1899-ig a sárospataki ref. főgimn. tanára, természettant és német nyelvet tanított. Többször volt főgimn.-i ig., tagja volt a főiskola gazdasági választmányának, s felügyelője a könyvtárnak. *Testvérei:* 1. Kérészy Franciska (ref., Parasznya, 1832. aug. –); 2. Kérészy Zsuzsanna (ref., 1893-ban még élt), férje: Gyurkó Dániel (ref., 1822 k. – Hernádszentandrás, 1898),

¹ Kovács I.–Kiss–Takács 2012; Kovács I.–Takács 2014.

Sárospatakon tanult, Abaúj m.-ben volt tanító Alsóvadászon (1847–1850), ref. lelkész Abaújalpáron (1854–1855), majd Hernádszentandrásan (1855–1897); 3. Kérészy Barna (ref., Alsóvadász, Abaúj-Torna m., 1846. ápr. 17. – Tiszanána, Heves m., 1922. ápr. 20.), Sárospatakon végezte a gimn.-ot és a teológiát. Tanára volt a miskolci ref. gimn.-nak (1869–1873), majd a sárospataki gimn.-nak (1873–1877). 1877-től alsóvadászi, 1887-től 1914-ig tiszánánai ref. lelkész, egyházkerületi tanácsbíró, konventi és zsinati rendes tag, Heves vm. törvényhatósági biz. tagja, első felesége Veszprémy Zsuzsanna (ref., Hajdúhadház, 1850 –), második felesége 1888-tól boronkai Boronkay Mária (ref., 1859 – Tiszanána, 1901. máj. 19.). Hat gyerekük közül fiuk, Kérészy István (1890–1978) szintén tiszánánai ref. lelkész volt.

Apai nagyapja: Kérészy Mihály (ref., Cserépfalu, Borsod m., 1802 – Sárospatak, 1876. jan. 12.), Sárospatakon tanult, 1818-ban subscribált, tanulmányai közben az Abaúj megyei Bodolón volt udvari tanító. 1829-től 1832-ig a Borsod megyei Sajókazán, 1832-től 1836-ig Parasznyán ref. lelkész. István bátyja halála után, 1836-ban a megürült alsóvadászi lelkészi állásba választották meg, ahonnan 1875-ben ment nyugdíjba. *Testvérei:* 1. Kérészy István (ref., Cserépfalu, 1794. jan. 12. – Alsóvadász, 1836. okt. 29.), a gimn.-ot a miskolci ref. gimn.-ban végezte, innen Szepes megyébe ment, hogy a német nyelvet elsajátítsa. Az akadémiai tanulmányokat Sárospatakon hallgatta, majd 1819-ben Cserépfalván lett iskolatanító. Állami tiltás miatt külföldre nem mehetett tanulni, de egy ideig Bécsben időzött. 1823-ban Sárospatakra hívták gimnáziumi tanárnak, de csak fél évet tanított ott, mert még abban az évben Szepsiben megválasztották ref. lelkésznek. 1829-től 1836-os haláláig Alsó-Vadászon volt lelkész; 2. Kérészy Juliánna (ref., 1876-ban még élt), férje Bodnár Dániel (1876-ban már nem élt); 3. Kérészy Dániel (ref., 1876-ban még élt)

Apai nagyanyja: Katona Zsuzsanna (ref., Berzéte, Gömör m., 1809. okt. 22. – Hernádszentandrás, 1893. márc. 1.); *testvérei:* 1. Katona Gerzson (ref., Berzéte, 1811. okt. 24. –); 2. Katona Zsigmond (ref., Berzéte, 1814. okt. 4. –); 3. Katona Julianna (ref., Berzéte, 1817. jan. 4. –)

Apai dédapa I.: Kérészy István (ref., Alsószuha, Gömör m., 1752 – Cserépfalu, 1809), Sárospatakon subscribált 1767-ben, 1775-ben a syntaxisták osztálytanítója, 1774–1778: alkönyvtárnok volt Sárospatakon, 1779. szept.-től 1781-ig Utrechtben tanult. Atyja után 1788-tól 1809-ig cserépfalui ref. lelkész volt, 1802-től alsó-borsodi esperes; *testvére:* Kérészy Zsigmond, 1774-ben subscribált Sárospatakon, jogi pályára ment.

Apai dédapa I. apja: Kérészy Zsigmond (ref., 1715 k. – Cserépfalu, 1788), 1732-ben subscribált Sárospatakon, 1747. jún. 30-án iratkozott be a franekeri egyetemre. Rövid ideig Kunhegyesen és Nagyszeretván szolgált, 1752-től Alsószuha, 1764-től 1788-ig Cserépfalu ref. lelkésze volt. *Testvére:* Kérészy István 1739-ben subscribált Sárospatakon, ref. lelkész volt a zempléni Tarcalon, valamint a borsodi Alsószolcán, Ónodon és Sajóecsegen. Az ő fia volt Kérészy Ábrahám (ref., Alsószolca, 1766 – Szín, Torna m., 1852), aki Miskolcon, Sárospatakon, 1793–1794-ben Utrechtben és Erlangenben tanult. 1798-tól 1852-ig Színben volt lelkész, a tornai egyházmegye esperese, az 1806-os ref. énekeskönyvbe több szöveget írt.

Apai dédapa I. nagyapja: Kérészy István (ref., Szepsi, Abaúj m., 1690 k. – Tarczal, 1730), 1705-ben subscribált Sárospatakon, 1717–1718-ban Franekerben és Wittenbergben tanult. A Gömör megyei Aggteleken, majd 1720–1725-ig Putnokon volt ref. lelkész, 1725–1729: a borsodi Szendrőben, 1729–1730: a zempléni Tarcalon szolgált.

Apai dédapa II.: Katona Mihály (ref., Bánhorvát, Borsod m., 1780. szept. 4. – Sajószentpéter, Borsod m., 1842), a sárospataki ref. koll.-ban végezte tanulmányait; 1803-ban mint köztanító az elemi, 1804-ben az első gimnáziumi osztályt vezette. 1805. júliusában Németországban fölkereste a lipcsei egyetemet, 1805. okt. 16-tól pedig a jénai egyetem diákja volt. 1806. júl.-ban választották meg gimn.-i tanárnak Sárospatakon, ahol 1808-ig működött. Ekkor a Gömör megyei Berzétére választották meg ref. lelkésznek. 1816-tól a szintén gömöri Jánosi, 1823-tól 1842-ig pedig a Borsod megyei Sajószentpéter ref. lelkésze, egyházkerületi jegyző, 1840-től a felsőborsodi egyházmegye esperese és Gömör-Kishont vm. táblabírája volt.

Apai dédanya II.: Harsányi Zsuzsanna

Apai dédapa II. apja: Katona Mihály, 1757-ben subscribált Sárospatakon, 1774-től bánhorvát, 1794-től borsodi ref. lelkész volt. Az ő apja szintén ref. lelkész volt.

Anyja: Ambrus Amália (ref., Kunmadaras, Jász-Nagykun-Szolnok m., 1845. nov. – Sárospatak, 1922. máj. 2.), házasságkötés: 1867 k.; testvére: Ambrus Emília (ref., Debrecen, 1843. aug. –); féltestvérei: 1. Veszprémy Zsuzsanna (ref., Hajdúhadház, 1850 –), az apa testvéreinek, Kérészy Barnának (1846–1922) felesége; 2. Veszprémy Erzsébet (ref., Hajdúhadház, 1852. dec. – Debrecen, 1929. jún. 17.), férje Szinay Gyula (ref., Nagykágya, Bihar m., 1848 – Debrecen, 1904. márc. 2.) Hajdúhadház tiszti ügyésze (1872–), Hajdú vm. tiszti főügyésze (1877–1889), debreceni ügyvéd, Hajdúböszörmény országgyűlési képviselője függetlenségi programmal (1892–1900), Debrecen város törvényhatósági bizottsági tagja, a debreceni ref. egyház presbitere, gazdasági biz. elnöke; 3. Veszprémy István (ref., Hajdúhadház, 1855 –), földbirtokos, Hajdú vármegyei virilista, felesége Kontz Klára

Anyai nagyapja: Ambrus István (ref.)

Anyai nagyanyja: Békéssy Zsuzsanna (ref., Hajdúhadház, 1821. dec. – Hajdúhadház, 1882. aug. 16.)

Anyai nagyanya második férje, az anya, Ambrus Amália nevelőapja: Veszprémy István (ref., Hajdúhadház, 1814 – 1882-ben már nem élt), 1829-ben subscribált a debreceni ref. koll.-ban. Három évig bölcsészeti, két évig jogi tanulmányokat folytatott.

Anyá nevelőapjának apja: Veszprémy István (ref., Debrecen, 1776 k. –), 1791-ben subscribált a debreceni ref. koll.-ban, 1797-ben praebiter a diákönkormányzatban, 1798-ban rector Poroszlón, végül hajdúhadházi postamester lett.

Anyai dédapa II.: nemes Békéssy Lajos (ref., Hajdúhadház, 1793 k. –), 1808-ban subscribált a debreceni ref. koll.-ban.

Testvére(i): 1. Kérészy Emma (ref., Sárospatak, 1869. aug. – 1882-ben még élt); 2. Kérészy Gyula (ref., Sárospatak, 1871. márc. – 1946-ban még élt), Sátoraljaújhely r.t. város főmérnöke, felesége Zsindely Mária (ref., Sárospatak, 1874. júl. – Sátoraljaújhely, 1944. jún. 5.), Zsindely István (ref., 1824–1891) sárospataki ref. főgimn. tanár és

Bálint Mária (ref., 1848–1900) leánya, aki Kiss Árpád (1889–1968) egyetemi tanár apósának testvére; 3. dr. Kérészy Árpád (ref., Sárospatak, 1873. jan. – 1944-ben még élt), bp.-i ügyvéd, felesége Propper Ilona; 4. dr. Kérészy Sándor (ref., Sárospatak, 1875. jan. – Sárospatak, 1946. nov. 9.), ügyvéd, a sárospataki ref. egyház presbitere, az alsózempléni egyházmegye ügyésze és tanácsbírája, tb. vármegyei főügyész, felesége Szalay Mária (ref., 1880 – Székesfehérvár, 1967. dec. 29.); 5. Kérészy Pál (ref., Sárospatak, 1877. júl. – 1882-ben még élt)

Vallása: ref.

Felesége: Weichinger Ottilia (róm. kat., Bp., 1874. okt. – Feketeerdő, 1950. febr. 16.), házasság: 1897; szülei: Weichinger Károly (róm. kat., 1848 – Debrecen, 1922. okt. 8.) és Müller Ottilia (róm. kat., 1853 – Bp., 1926. aug. 6.), akik Budapest Terézvárosból az 1870-es évek második felében költöztek Debrecenbe. Ott először az Európa kávéházat működtették, majd a város legnagyobb kávéházának, a Piac utcai Hungaria kávéháznak a bérlői, később tulajdonosai voltak. (1898-ban a Sesta kertben 4500 ft-ért vásároltak szőlőt.) Weichinger Károly 1914-ben a debreceni törv. hatósági biz. virilis tagja volt. Weichinger Ottilia testvére: ifj. Weichinger Károly (róm. kat., Pest, 1873. máj. – 1926-ban még élt); 2. Weichinger Teréz (róm. kat., 1874. okt. – 1926-ban már nem élt)

Gyermeke: Kérészy Ottilia (róm. kat., Debrecen, 1899. aug. 7. – 1953-ban még élt), férje: Gallasz Jenő (róm. kat., 1896 előtt született – meghalt 1931 és 1935 között) feketeerdői (Feketeerdő, Moson m., 202 khold 1935-ben) földbirtokos volt, 1930 körül Győr-Moson-Pozsony vm. that. biz. virilis tagja. Kérészy Ottilia özv. Gallasz Jenőné 1935-ben 202 khold tulajdonosaként szerepel Feketeerdő, Moson m.-i községben. A birtok korábban férjéé, azelőtt anyósáé, Gallasz Rudolfné Sötér Irmáé, illetve utóbbi apjáé, Sötér Ágost óvári ügyvédé volt. Gallasz Jenő apja, id. Gallasz Rudolf (róm. kat., 1864 – Pozsony, 1914) nagybérlő volt (600 khold) Rajkán és Oroszváron, Moson vm. that. biz. tagja. Özv. Gallasz Jenőné a későbbiekben is itt lakott, s a háború vége felé ide költöztek hozzá szülei is. Férjének testvérei: 1. Gallasz (Ágost) Rudolf (róm. kat., Rajka, 1896. júl. 2. – Bp., 1960) Ludovikát végzett repülő főhadnagy, 1931-től 1940-ig országgyűlési képviselő független kisgazdapárti programmal; 2. Gallasz Alice, férje dr. Kühne Lóránt (Moson, 1886. szept. 29. – Budapest, 1963. dec. 13.) mezőgazdasági gépgyár tulajdonosa, felsőházi tag (1927–), országgyűlési képviselő (1935–); 3. Gallasz Irma

Unokák: dr. Gallasz Jenő; Gallasz Endre

Közéiskola: sárospataki ref. koll. gimn.-a, I–VIII. oszt., 1878–1886

Felsőfokú tanulmányok Mo.-n: sárospataki ref. koll. jogakadémiája, 1886–1888; bp.-i tud. egy., jog- és államtudományi kar, 1888–1889 és az 1889-es tanév első fele

Oklevél: bp.-i tud. egy., jog- és államtudományi kar, 1890. szept. 27., államtudományi doktor; uott., 1893. márc. 4., jogtudományi doktor

Nyelvismeret: latin, német

Magántanár és más tudományos fokozatok: kolozsvári tud. egy., 1899. dec. 20., magyar alkotmány- és jogtörténet

Nyilvános rendes egy. tanár: pozsonyi tud. egy., 1914. aug. 26., magyar alkotmány- és jogtörténet, egyetemes európai jogtörténet

Egyetemi tisztségek: pozsonyi Erzsébet tud. egy., rektor, 1916–1917, 1922–1923; jog- és államtudományi kar, dékán, 1916–1918, 1921–1922; pécsi Erzsébet tud. egy., jog- és államtudományi kar, dékán, 1936–1937

Nyugdíj: 1938. júl. 31.

Életút: Kérészy Zoltán édesapja külföldet járt, tudós sárospataki református gimnáziumi tanár volt. Az apai ági felmenők öt generációra visszamenően, a 17. század végétől több ágban mind a sárospataki ref. kollégiumban tanultak, külföldi egyetemeken is jártak, s a tiszánineni ref. egyházkerület falvaiban lelkészként szolgáltak. Anyai ági felmenői szintén iskolázott emberek voltak, akik a debreceni kollégiumban tanultak. Kérészy Zoltán a sárospataki ref. kollégiumban végezte a gimnázium nyolc osztályát, majd a jogakadémia első két évét. Jogi tanulmányait 1888 szeptemberétől 1890 elejéig a budapesti tudományegyetem jogi karán folytatta. 1890. március 8-án gróf Teleki Géza belügyminiszter ideiglenes minőségű díjtalan fogalmazó gyakornokká nevezte ki a belügyminisztérium I. közjogi ügyosztályára. Miután pedig a budapesti tud. egy. jogi karán 1890 szeptemberében megszerezte az államtudományi doktorátust, október 11-én véglegesítették mint gyakornokot. Gyakornokként dolgozott a belügyminisztérium X. rendőri ügyosztályán is. 1893 márciusában a budapesti jogi karon megszerezve a jogtudományi doktori oklevelet is, május 30-án Hieronymi Károly belügyminiszter segédfogalmazóvá nevezte ki, és Somogy vármegye főispáni titkáráként Kaposvárra rendelte. 1895. augusztus 8-án a tiszántúli ref. egyházkerület közgyűlése a debreceni ref. kollégium jogakadémiájának rendes tanárává választotta. Ekkoriban erősödött meg a kollégium protestáns egyetemmé fejlesztésének gondolata. Debrecen városa ezt támogatva alapított 50–50 ezer forintos alapítvánnyal két új jogi tanszéket. Kérészy foglalhatta el 1895. szeptember 1-től az újonnan alapított egyik tanszéket, a magyar alkotmány- és jogtörténet, egyetemes európai jogtörténet tanszéket. Itt jelent meg 1896-ban, még Kaposváron készült első önálló jogtörténeti tanulmánya: *A megyék szereplése a magyar politikai élet terén 1526–1848-ig*. 1898-ban publikálta *A magyar országgyűlések eredetének és szervezetének fejlődése a rendi országgyűlések alakulásának kezdetéig* című könyvét, aminek alapján 1899 decemberében a kolozsvári egyetemen Óvári Kelemennél (1844–1925) magyar alkotmány- és jogtörténetből magántanárrá habilitáltak. Még 1897-ben megházasodott. Debrecen legnagyobb kávéháza, a Piac utcai Hungária kávéház bérelőjének, később tulajdonosának, városi virilistának a római katolikus leányát vette feleségül. Talán ez a vallási különbség is szerepet játszott abban, hogy visszatérően többször foglalkozott a vegyes házasságok egyházi jogi szabályozásának változásaival. Egyébként a jogakadémián a jogtörténet mellett előadta az egyházjogot is. 1903-ban Budapesten jelent meg *Az egyházjog tankönyve* I. része, a következő évben pedig *A ius exclusivae (vétójog) a pápaválasztásnál* című könyve. Kilencévi debreceni működés után pályázat útján a király 1904. október 3-án kinevezte a VII. fizetési osztályba a kassai jogakadémia magyar jogtörténet és egyházjog tanszékére, amelyet november 1-től foglalt el. Itt az államszámviteltannak is jogosított tanára volt. 1907. november 30-án Ferenc József kinevezte a jogakadémia igazgatójának a VI. fizetési osztályba. A jog-

akadémiák szervezetének 1912. évi átalakítása után a tanári kar őt választotta dékán-ná, s egyúttal a Jogakadémiai Tanárok Országos Egyesületének is elnöke lett. A pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem 1912. évi megalapítása után, a jogi kar 1914 őszi indulása előtt a pályázatokat elbíráló budapesti és kolozsvári tanárokból álló bizottság javaslatára a király 1914. augusztus 26-án kinevezte a pozsonyi jogi kar magyar és európai jogtörténet tanszékére nyilvános rendes tanárnak. (Később ugyanitt az egyházjog és a politika jogosított tanára is lett, s helyettesként ellátta az egyházjogi tanszéket.) Munkája elismeréseként 1910-ben, majd 1917-ben állami kitüntetést kapott, 1917-ben kinevezték az V. fizetési osztályba is. 1916-tól 1918-ig a jog- és államtudományi kar dékánja volt, az 1916–1917. tanévben rektori hatáskörrel is felruházva. Közben, 1916-ban szóba jött a kolozsvári egyetemen is, amikor Óvári Kelemen utódját keresték a jogtörténet tanszékre. Az eljárás során keletkezett véleményes jelentésben azt írták róla, hogy *„úgy kell minősítenünk, mint a magyar katolikus egyházjog egyik legtermékenyebb, témái megválasztásában nagy tapintattal rendelkező, eleven tollú és alapos tudományos képzettséggel bíró munkását. Egyházjogi tankönyve az e nemben írott munkák egyik legjelesebbje.”* Kolozsvárra végül Bochkor Mihályt (1877–1920) hívták meg a jogtörténeti tanszékre. Kérészynél a kassai és pozsonyi periódusban változatlanul jelenlevő jogtörténeti munkák mellett (*Rendi országgyűléseink tanácskozási módja*. Kassa, 1906; *Recepció, paritás és főrendiházi képviselőlet*. Budapest, 1907; *A jogtörténetnek, mint önálló tudománynak feladata és jelentősége*. Pozsony, 1917) valóban egyre nagyobb súlyt kaptak az egyházjogi dolgozatok, amelyek elsősorban a katolikus autonómia, illetve a vegyes házasságok kérdéseivel foglalkoztak. Utóbbiról először 1909-ben a „Ne temere” dekrétum kapcsán írt, amikor a jogtörténeti előzményeket azért mutatta be, hogy a magyar vegyes házasságoknál a felek a korábbi jogállásban maradhassanak, s ne kelljen reverzális kényszerrel lemondani az állami törvény adta jogukról, amely szerint a gyerekek nemük szerint a szülők felekezetét követik. Ezt a célt szolgálta *Az új egyházi törvénykönyv és a vegyes házasságok* című 1919-es tanulmánya is. A katolikus autonómiáról szóló írásaiban nemcsak azt helyeselte, hogy a római katolikus célú vallási és tanulmányi alap kezelését a minisztérium felügyelete mellett az autonómiára bíznák, hanem azt is igényelte, hogy a protestáns egyházak részére ezekhez az alapokhoz hasonló rendeltetésű és arányos nagyságú alapítványi javadalmazást biztosítsanak. 1916-ban jelent meg a gazdag levéltári adatbázison alapuló dolgozata a magyar kamara 1528 és 1741 közötti hivataltörténetéről. Pozsony 1919 eleji cseh megszállása után megkezdték az Erzsébet egyetem egyes tanárainak kiutasítását, de a jogi kar működését új hallgatók felvétele nélkül, szerződésben vállalva még 1922 júliusáig engedélyezte a cseh hatóság. Kérészy hamarabb távozott, s 1920 novemberében családjával Budapestre költözött, ahol sikerült lakást is szereznie. Az 1920–1921-es tanévben helyettesként szolgált a kolozsvári egyetem Budapestre költözött, s ideiglenesen itt működő jogi karán az egyházjogi tanszéken. 1921 nyarán, miután eldőlt, hogy a menekült kolozsvári egyetem máris Szegedre települ, a kultuszminiszternek írva felajánlotta, hogy szívesen tanítana politikát a budapesti tudományegyetemen, a műegyetem közgazdasági karán vagy a tudományegyetemi közgazdasági karon, hiszen ennek jogosított tanára, s már Pozsonyban is előadta. Végül is azonban a Pozsonyban már 1921 közepén ellehetetlenített, így Pestre menekült jogi kar dékánja lett az 1921–1922-es tanévben,

sőt 1922–1923-ban a Budapesten működő Erzsébet Tudományegyetem rektori feladatait is ellátta. Az egyetem 1923 közepén Pécsre települt, s az intézmény hivatalának költöztetését, pécsi elhelyezését, működésének megkezdését Kérészy szervezte, mint hivatalban lévő rektor. Kérészy 1938-as nyugdíjazásáig jogfolytonosan Pécsen volt a magyar alkotmány- és jogtörténet professzora (az egyházjog és a politika jogosított tanára), de budapesti lakását nem adta fel. Pécsen is volt azonban lakása, s mindvégig ingázva, hétfőtől csütörtökig tartózkodott ott. 1928–1929-ben megkísérelte, hogy átkerüljön a budapesti tudományegyetemre. Amikor ugyanis 1928 augusztusában itt meghirdették a megüresedett párhuzamos jogtörténeti tanszéket, akkor arra hatodmagával ő is pályázott. A tanszéket azonban 1929-ben az egy generációval fiatalabb, modernebb szemléletű Eckhart Ferenc (1885–1957) nyerte el. Kérészyt más pályázó társaival együtt ez egyetem aequo loco a második helyen jelölte. A pályázatot elbíráló bizottság a már általunk is említett nagyobb jogtörténeti munkái mellett *A magyar rendi országgyűlés két táblájának kialakulása* című kisebb dolgozatát vette figyelembe, amelyet 1925-ben, a kétkamarás országgyűlési szervezet visszaállítására alkalmából publikált. Összességében azt kifogásolták, hogy inkább a régi irodalomból merített, nem használt új forrásokat, levéltári okleveles anyagot, s gyakran teljesen modern jogi eszméket vetített vissza a régi korszakokba. Nagyobb elismerést kapott a kamarai igazgatásról írott, eredeti forrásokon alapuló munkája. Ugyanakkor hangsúlyozták, hogy Kérészy inkább mint egyházjogász alkotott jelentőset. Legnagyobb elismerést szerzett maradandó alkotása a *Katolikus Egyházi Jog a Codex Juris Canonici alapján* című négykötetes műve, amely 1927-ben jelent meg Pécsen, s Magyarországon elsőként taglalta rendszeresen a XV. Benedek pápa által 1917-ben kihirdetett katolikus egyházi jogrendszert. Kérészy 1931-ben részt vett az egész magyar jogtörténész-szakmát megmozgató ún. Eckhart-vitában. Eckhart Ferenc a Hóman Bálint szerkesztésében 1931 elején megjelent, *A magyar történetírás új útjai* című kötetben írt a magyar jog- és alkotmánytörténet helyzetéről, bírálva azt a Kérészy által is képviselt hagyományos irányzatot, amely a történeti magyar alkotmány- és jogfejlődést teljesen egyediként, a magyar nemzet páratlan jogalkotó tevékenysége eredményeként mutatta be. Kérészy a vita forróján, 1931 júniusában a minisztertől kedvezőtlen egészségi állapotára hivatkozva szabadságot kért 1931. szeptember 1-től 1932. június 30-ig. Egyszersmind kérte, hogy szabadsága letelte után nyugdíjazzák. A szabadságot megkapta a minisztertől, s felvéve a kesztyűt nagyobb tanulmányt írt, amelyben kifejtette álláspontját az Eckhart-vitában: *Hűbéri eszmék és a magyar jogfejlődés. Észrevételek Eckhart Ferencnek Jog- és alkotmánytörténete című dolgozatához*. A vitacikk az Erzsébet Egyetem Barátai Tudományos Szövetsége Jog- és Társadalomtudományi Szakosztályának kiadványaként jelent meg még 1931-ben. Ebben elismerte a nyugati jogintézmények hatását a magyar jogfejlődésre, de vitatta, hogy a régi magyar jog pusztán a hűbéri eszmék és intézmények utánzása lett volna. 1932 januárjában már azt írta a miniszternek, hogy egészsége teljesen helyreállt, s szabadsága hátralevő részét nem akarja igénybe venni. Kérte, hogy nyugdíjazás iránti kérelmét tekintsék tárgytalannak. 1934-ben, 30 éves egyetemi tanári jubileumán kormányzói elismerésben részesült (*Signum Laudis*). Az oktatói munka mellett még két fontosabb egyházjogi dolgozatot írt. 1935-ben Serédi hercegprímás házassági törvényjavaslatát bírálta a *Protestáns Szemlében* a Magyar Kálvin Szövetség

állásfoglalásával is megtámogatva. 1936-ban pedig a Finkey-emlékkönyvbe írt a papi rend törvénykezési kiváltságáról. Betöltve hetvenedik életévét, 1938. július végén nyugdíjba vonult. Később feleségével együtt a Moson megyei Feketeerdő községbe költöztek megözvegyült leányukhoz, aki egyedül nevelte két gyermekét. Kérészy és felesége itt haltak meg, s itt is vannak eltemetve.

Tudományos, művészeti társulat, egyesület: M. Történelmi Társulat alapító tag; M. Jogászegylet rendes tag; Jogakadémiai Tanárok Országos Egyesülete elnöke (1912–1914); Erzsébet Tud. Egy. Barátai Egyesület Jog- és Társadalomtudományi Szakoszt. elnöke (1927–); Felsőoktatási Egyesület vál. tagja (–1936)

Szerkesztőségi tagság: szerkesztette az egyházjogi közleményeket *Révai Nagy Lexikon*ban és az egyházjogi, jogtörténeti közleményeket az *Új Idők Lexikon*ban.

Közéleti társaság, szerep: a kaposvári Jogászok Koppány Bajtársi Törzsének patrónusa; Magyar Külügyi Társaság r. tagja (1920–); pécsi jogászok Werbőczy Bajtársi Egyesülete örökös tb. primus magistere.

Egyházi tisztségek: M. Kálvin Szövetség ig. tag (1933–)

Politikai szerep: Kassa sz. kir. város törvényhat. biz. tagja (1918-ig)

Kitüntetések: legnagyobb királyi elismerés, *Signum Laudis* (1910. jan. 3.); II. oszt. polgári hadiérdemkereszt (1917. aug. 16.); legfelsőbb kormányzói elismerés, *Signum Laudis* (1934. júl. 12.)

RÖVIDÍTÉSEK

államtud.	államtudományi
biz.	bizottság
Bp.	Budapest
Egy./egy.	Egyetem/egyetem/egyetemi
főgimn.	főgimnázium
gimn.	gimnázium
id.	idősebb
ifj.	ifjabb
ig.	igazgató/igazgatósági
igazg.	igazgatóság
k.	körül
kir.	királyi
koll.	kollégium
m.	magyar, megye
Mo.	Magyarország
orsz. gyűl.	országgyűlési
oszt.	osztály
r.	rendes
ref.	református

róm. kat.	római katolikus
r.t.	rendezett tanácsú
sz. kir.	szabad királyi
Szakoszt.	Szakosztály
tb.	tiszteletbeli
that.	törvényhatósági
tud. egy.	tudományegyetem
uott	ugyanott
vál.	választott
vm.	vármegye

IRODALOM

- KOVÁCS I. – KISS – TAKÁCS 2012 Kovács I. Gábor – Kiss Zsuzsanna – Takács Árpád (összeáll.): A magyarországi zsidó és zsidó származású egyetemi tanárok (1848–1944) életrajzi adattára. In: *Diszkrimináció – emancipáció – asszimiláció – diszkrimináció. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára I. Zsidó és zsidó származású egyetemi tanárok*. Szerk. Kovács I. Gábor. Budapest, 2012. 23–150. (Történeti elitkutatások – Historical Elite Research 8.)
- KOVÁCS I. – TAKÁCS 2014 Kovács I. Gábor – Takács Árpád (összeáll.): A debreceni tudományegyetem református hittudományi kara (1914–1950) egyetemi tanárainak életrajzi adattára és életútleírása. In: *Hit – tudomány – közélet. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára II. A debreceni tudományegyetem református hittudományi kara (1914–1950) professzorainak életrajzi adattára és életútleírása*. Szerk. Kovács I. Gábor. Budapest, 2014. 25–162. (Történeti elitkutatások – Historical Elite Research 9.)